

СИЛАБУС
навчальної дисципліни

«АГРАРНЕ ПРАВО»

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА
СОЦІОГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН ІМЕНІ
О.М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО**

**КАФЕДРА
ПРАВА, ФІЛОСОФІЇ ТА ПОЛІТОЛОГІЇ**

Освітній ступінь

Бакалавр

Кількість кредитів

5

Рік підготовки, семестр

3 рік, 5 семестр

Компонент освітньо-професійної програми

**Вибірковий компонент
в межах спеціальності 081 Право**

Дні занять

згідно з розкладом

Мова викладання

українська

Консультації

понеділок 14.40-16.00 (210 кабінет).

Викладач

Викладач

Ребкало Микола Миколайович

Контакти

rebkalo.n@gmail.com

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Обсяг навчальної дисципліни (денна форма)	Обсяг навчальної дисципліни (заочна форма)
Статус навчальної дисципліни: вибіркова Рік підготовки: 3 Семестри: 5 Кількість кредитів ECTS: 5	Загальна кількість годин: 150 Шифр та назва спеціальності 081 право Лекції (теоретична підготовка): 14 год. Практичні: 10 год. Самостійна робота: 126 год. Вид контролю: залік.	Загальна кількість годин: 150 Шифр та назва спеціальності 081 право Лекції (теоретична підготовка): 8 год. Практичні: 2 Самостійна робота: 140 год Вид контролю: залік

Навчальний курс «Аграрне право» розрахований на підготовку здобувачів вищої освіти за спеціальності 081 Право, які навчаються за освітньо-професійними програмами підготовки бакалавра. Він побудований відповідно до вимог Європейської Кредитно-Трансферної Системи (ECTS).

Предметом навчальної дисципліни є: загальнотеоретичні положення аграрного права України; структура аграрних відносин та їх суб'єкти; правове становище особистих селянських господарств, сільськогосподарських кооперативів, фермерських господарств; правовий режим земель у сільського призначення та нормативно-правове регулювання сільськогосподарської діяльності; юридична відповідальність за аграрні правопорушення; договірні відносини у сфері аграрного права.

Вивчення навчальної дисципліни «Аграрне право України» ґрунтується на знаннях, набутих при вивченні наступних дисциплін: «Конституційне право України», «Цивільне право України», «Кримінальне право», «Адміністративне право», «Трудове право», «Господарське право».

Навчальну дисципліну «Аграрне право» розроблено для здобувачів вищої освіти IV курсу. На вивчення курсу відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS. Зокрема курс передбачає 14 годин лекційних занять, 10 годин практичних занять, а також 66 годин самостійної роботи. Формою підсумкового контролю якості знань, навичок, вмінь здобувачів є залік у VII навчальному семестрі.

Метою дисципліни є формування у здобувачів знань, навичок та умінь стосовно структури аграрних відносин та їх об'єктного складу, специфіки правового регулювання сільськогосподарської діяльності загалом та її окремих суб'єктів, особливостей реалізації договірних відносин та діяльності пов'язаної з відповідальністю у сфері аграрних відносин.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Аграрне право» є: опанування поняттям аграрного права, його змістом та джерелами, структурою а суб'єктами аграрних правовідносин; з'ясування сутності державного регулювання сільського господарства та земель сільськогосподарського призначення, порядку укладання сільськогосподарських договорів; вивчення особливостей правового регулювання особистих селянських господарств, сільськогосподарських кооперативів, фермерських господарств; систематизація знань про відповідальність за аграрні правопорушення; набуття здобувачами досвіду роботи з нормативно-правовими актами та формування знань й навичок для професійної діяльності.

2.

Здобувач повинен знати:

- загальнотеоретичні засади аграрного права України;
- чинне аграрне законодавство України та відповідальність за його порушення;
- особливості правового становища суб'єктів аграрного виробництва;
- специфіку правового регулювання сільськогосподарської діяльності та земель сільськогосподарського призначення,
- загальні підходи щодо правового регулювання договірних відносин у сфері сільськогосподарської діяльності.

Здобувач повинен вміти:

- правильно визначати місце і роль аграрного права в системі фундаментальних галузей вітчизняного права;
- давати визначення основних категорій аграрного права;
- вільно орієнтуватися у чинному аграрному законодавстві;
- застосовувати теоретичні знання і приписи нормативно-правових актів у практичній діяльності.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Предмет, метод, система і джерела аграрного права.

Поняття аграрного права. Аграрне право як галузь права. Аграрне право як наука. Аграрне право як начальна дисципліна. Система аграрного права: загальна частина, особлива частина, спеціальна частини. Предмет аграрного права, його складові елементи. Метод аграрного права. Методи дозволу, примусу, заборони. Метод юридичної рівності. Диспозитивний метод. Рекомендацій метод. Метод владних приписів. Джерела аграрного права України, їх класифікація по суб'єкту прийняття та об'єкту правового регулювання.

Тема 2. Загальна характеристика правового становища суб'єктів аграрного виробництва.

Поняття суб'єктів сільськогосподарського виробництва. Фізичні та юридичні особи, як суб'єкти аграрних правовідносин. Класифікація фізичних осіб, як суб'єктів аграрних правовідносин н за сферою дії та професійного призначення. Поділ юридичних осіб-суб'єктів аграрного виробництва за формою власності, за способом утворення та формування, за кількістю працюючих та обсягом валового доходу. Організації та установи, які здійснюють функції організаційно-управлінського та матеріально-технічного забезпечення аграрної політики. Поняття, види та юридичні ознаки державного (комунального) сільськогосподарського підприємства.

Тема 3. Державно-правове регулювання сільськогосподарської діяльності.

Сутність та зміст державної аграрної політики. Стратегічні напрями державної аграрної політики: продовольча безпека та її компоненти; створення високоефективного, конкурентоспроможного аграрного сектору; збереження селянства як носія української ідентичності, культури і духовності нації; комплексний розвиток сільських територій та розв'язання соціальних проблем на селі; реалізація аграрних державних цільових програм. Регуляторні органи реалізації державної аграрної політики. Основні функції та цілі державної аграрної політики. Форми й методи регулятивної діяльності державних органів у сільському господарстві. Антикризові заходи у сфері державного регулювання сільськогосподарською діяльністю. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що здійснює державну аграрну політику.

Змістовий модуль 2.

Тема 4. Правовий режим земель сільськогосподарського призначення.

Поняття і склад земель сільськогосподарського призначення. Землі сільськогосподарського призначення як об'єкт правового регулювання. Сільськогосподарські та несільськогосподарські угіддя. Рілля, багаторічні насадження, сіножаті, сінокоси, пасовища, перелоги, особливо цінні землі. Норми земель сільськогосподарського призначення для ведення особистого селянського господарства, для ведення садівництва, для ведення фермерського господарства. Продаж земель сільськогосподарського призначення. Процедура купівлі-продажу землі. Заборона набуття права власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення. Припинення права власності на земельну ділянку.

Тема 5. Види договірних відносин сільськогосподарських товаровиробників.

Поняття та ознаки аграрно-правового договору. Класифікація аграрно-правових договорів. Договори щодо реалізації сільськогосподарської продукції (контрактація, купівля-продаж). Договори про передачу майна у користування (лізинг, оренда тощо). Договори про виконання робіт (підрядні договори), особливо виробничо-технічного обслуговування (з ремонтних робіт, із здійснення технічного обслуговування) аграрних суб'єктів. Договори про надання послуг сільськогосподарським товаровиробникам (кредитний договір, транспортні договори, страхування ризиків, зберігання тощо). Договори про спільну діяльність, засновницькі договори.

Тема 6. Юридична відповідальність за порушення аграрного законодавства.

Майнова відповідальність за аграрні правопорушення. Відшкодування майнової шкоди за заподіяння втрат сільськогосподарського виробництва. Відшкодування шкоди за втрати, спричинені виключенням сільськогосподарських угідь і чагарників з господарського обігу. Відшкодування шкоди за порушення договірних відносин. Відшкодування збитків, завданих порушенням зобов'язання. Адміністративна відповідальність за порушення аграрного законодавства: підстави, види. Суб'єкти, які вправі застосовувати адміністративні стягнення. Особливості кримінальної відповідальності за порушення аграрного законодавства. Елементи аграрного злочину. Види покарання за аграрні злочини: штрафи, обмеження волі, позбавлення волі. Дисциплінарна відповідальність осіб, зайнятих у сільськогосподарському виробництві. Заходи дисциплінарного стягнення: догана, звільнення.

Змістовий модуль 3.

Тема 7. Правове регулювання особистого селянського господарства.

Поняття та ознаки особистого селянського господарства. Роль особистого селянського господарства у розвитку зеленого сільського туризму. Сільській туризм. Сільській зелений туризм. Агротуризм. Відпочинковий туризм (відпочинок на селі). Екотуризм. Правовий режим земель та майна особистого селянського господарства. Склад майна особистого селянського господарства. Добросусідство. Земельний податок (обов'язковий платіж). Права та обов'язки членів особистих селянських господарств. Державна підтримка особистих селянських господарств.

Тема 8. Правове становище сільськогосподарського кооперативу.

Поняття та ознаки сільськогосподарського кооперативу. Типи, види та принципи діяльності сільськогосподарських кооперативів. Виробничий кооператив: рослинницький, тваринницький, з виробництва продукції лісового чи рибного господарства. Обслуговуючий кооператив: переробні, заготівельно-збутові, постачальницькі. Принципи діяльності сільськогосподарських кооперативів. Правовий режим майна сільськогосподарського кооперативу. Неподільний фонд. Пайовий фонд. Резервний фонд. Спеціальний фонд. Припинення сільськогосподарського кооперативу. Реорганізація кооперативу. Ліквідація кооперативу.

Тема 9. Правове становище фермерського господарства.

Поняття та ознаки фермерського господарства. Утворення та державна реєстрація фермерського господарства: без статусу юридичної особи, зі статусом юридичної особи. Підстави для створення фермерського господарства. Право на створення фермерського господарства. Етапи створення фермерського господарства громадянами, які не мають у власності або в оренді земельної ділянки сільськогосподарського призначення. Порядок формування майна фермерського господарства. Склад майна фермерського господарства. Права та обов'язки членів фермерського господарства.

6. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття №1.

Тема 2. Загальна характеристика правового становища суб'єктів аграрного виробництва.

Питання до обговорення.

1. Поняття та класифікація суб'єктів аграрних правовідносин.
2. Особливості правового статусу суб'єктів аграрного господарювання.
3. Створення та державна реєстрація сільськогосподарських виробників.
4. Установчі документи сільськогосподарських підприємств.
5. Припинення та ліквідація суб'єктів аграрного господарювання.
6. Агробіржа як суб'єкт аграрного права

Вирішити завдання.

1. Вказати особливості державної реєстрації суб'єктів аграрного права.
2. Назвати суб'єктів аграрного права у сфері виробництва.
3. Визнання аграрного товаровиробника банкрутом та порядок погашення заборгованостей.
4. Визначити складові правового механізму реалізації аграрного права.
5. Провести класифікацію суб'єктів аграрного права згідно Конституції України.

Рішення ситуаційних вправ та тестів.

Література: 8,21,24,46,51,65,67-75,79,81-83,91,98,99,103,105,107,109,110,120

Практичне заняття № 2

Тема 6. Юридична відповідальність за порушення аграрного законодавства.

Питання до обговорення.

1. Поняття і види відповідальності в аграрному праві.
2. Склад аграрного правопорушення.
3. Адміністративна відповідальність у аграрному праві: умови, види санкцій.
4. Підстави та види дисциплінарної відповідальності у аграрному праві.
5. Майнова відповідальність за порушення аграрного законодавства.
6. Кримінальна відповідальність у аграрному праві.

Вирішити завдання.

1. Розкрити зміст притягнення до юридичної відповідальності осіб за аграрні правопорушення.
2. Чи мають право органи сільськогосподарських підприємств самостійно визначати заходи юридичної відповідальності ?
3. Яка норма чинного законодавства застосовується за порушення трудової дисципліни у сфері аграрного права.
4. Підстави виключення член виробничого кооперативу із складу такого кооперативу.
5. Яким законодавством регулюється питання відповідальності за заподіяну шкоду особами, які працюють у сільськогосподарських комерційних і некомерційних організаціях і фермерських господарствах ?

Рішення ситуаційних вправ та тестів.

Література: 4,5,8-10,19,26,28,32,52,67-76,78,89,101,102,114.

Практичне заняття № 3.

Тема 7. Правове регулювання особистих селянських господарств.

Питання до обговорення.

1. Етапи розвитку особистих селянських господарств в сучасній Україні.
2. Функції особистих селянських господарств.
3. Організаційно-правові ознаки особистих селянських господарств.
4. Провести аналіз правового статусу особистих селянських господарств.
5. Охарактеризувати правовий режим земель особистих селянських господарств.
6. Провести характеристику правового статусу членів особистих селянських господарств.

Вирішити завдання.

1. Вказати розмір земельні ділянки для ведення особистого селянського господарства?
2. Чи можуть члени особистого селянського господарства здійснюють діяльність на свій розсуд?
3. В чому проявляється сутність державної підтримки особистих селянських господарств?
4. Який порядок участі членів особистих селянських господарств у загальнообов'язковому державному соціальному страхуванні.
5. Визначити види власності на земельні ділянки особистого селянського господарства?

Рішення ситуаційних вправ та тестів.

Література: 3,6,8,12,13,15,21,27,29,34,37,39,41-43,50,62,66,68-75,85,100,108,115.

Практичне заняття № 4

Тема 8. Правовий становище сільськогосподарського кооперативу.

Питання до обговорення.

1. Основні принципи сільськогосподарської кооперації.
2. Порядок утворення сільськогосподарського кооперативу.
3. Вступ до сільськогосподарського кооперативу.
4. Припинення членства в сільськогосподарському кооперативі.
5. Система органів управління сільськогосподарського кооперативу.
6. Припинення сільськогосподарського кооперативу.

Вирішити завдання.

1. Дати визначення сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу.
2. Назвати етапи створення сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу (СОК).
3. Проаналізувати право сільськогосподарських кооперативів на об'єднання.
4. Розкрити зміст поняття патронажні дивіденди.
5. Визначити особливості міжнародного співробітництва у сфері сільськогосподарської кооперації.

Рішення ситуаційних вправ та тестів.

Література: 1-4,7,8,17,18,22,35,57,67-76,78,79,88,95,96,104,117.

Практичне заняття № 5.

Тема 9. Правове становище фермерських господарств.

Питання до обговорення.

1. Поняття та юридичні ознаки фермерського господарства.
2. Визначити етапи створення фермерського господарства.
3. Правовий режим земель фермерського господарства.
4. Майно фермерського господарства.
5. Підстави припинення діяльності фермерського господарства.
6. Права та обов'язки членів фермерського господарства.
7. Проаналізувати види державної підтримки фермерських господарств.

Вирішити завдання.

1. Хто може бути членами фермерського господарства ?
2. Назвати умови для державної реєстрації фермерського господарства.
3. Між ким і в якій формі укладається договір про створення сімейного фермерського господарства.
4. Визначити види земельних ділянок для формування землі фермерського господарства.
5. Проаналізувати відповідальність фермерського господарства.

Рішення ситуаційних вправ та тестів.

Література: 2-4,7,8,14,21,22,25,27,33,36,37,39,41,45,48-50,61,62,63,67-76,78,79,87,90,92,94,106,111,112,113.

ТЕМАТИКА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота передбачає: по-перше, ознайомлення з нормативними і літературними джерелами та з текстом лекцій, визначити інформації, яка б дала відповідь на питання, які запропоновані для самостійного опрацювання; по-друге контроль за рівнем виконання завдань самостійної роботи здійснюється здобувачем самостійною за допомогою питань для самоконтролю знань.

Тема № 1. Предмет, метод, система і джерела аграрного права.

Питання для самостійного опрацювання.

1. Етапи розвитку аграрної реформи.
2. Уніфіковані акти аграрного законодавства.
3. Особливості джерел аграрного права.
4. Ознаки та особливості внутрішньогосподарських локальних актів як джерел аграрного права.

Питання для самоконтролю.

1. Назвіть структурні елементи джерел аграрного права і їхні особливості.
2. Вкажіть закони, що регулюють реєстрацію юридичних осіб, становище сільськогосподарських товаровиробників.
3. В чому полягає значення відомчих актів?
4. Дайте визначення локальних нормативно-правових актів сільськогосподарських підприємств.
5. Назвіть специфічні риси аграрного права як галузі права.

Тема 2. Загальна характеристика правового становища суб'єктів аграрного виробництва.

Питання для самостійного опрацювання.

1. Обов'язки суб'єктів аграрного права щодо використання земель.
2. Розкрити зміст понять «припинення юридичної особи» та «ліквідація юридичної особи», покажіть їх співвідношення.
3. Особливості банкрутства сільськогосподарських підприємств.
4. Організаційно-правові форми об'єднань сільськогосподарських підприємств.

Питання для самоконтролю.

1. Дайте визначення поняттю «сільськогосподарський товаровиробник».
2. Як ви розумієте поняття «охорона земель»?
3. Підстави відшкодування збитків, завданих власникам земель і землекористувачам.
4. Порядок відшкодування збитків, завданих власникам земель і землекористувачам.

Тема 3. Державно-правове регулювання сільськогосподарської діяльності.**Питання для самостійного опрацювання.**

1. Поняття, сутність та основні ознаки правового регулювання тваринництва.
2. Племінна справа у тваринництві: правові засади.
3. Особливості правового регулювання виробництва рибної продукції та продукції бджільництва.
4. Правове регулювання рослинництва в Україні.

Питання для самоконтролю.

1. Сформулюйте визначення зернових культур.
2. Сформулюйте визначення селекційної діяльності.
3. Сформулюйте визначення рибної продукції та продукції бджільництва.
4. Сформулюйте визначення скотарства.

Тема 4. Правовий режим земель сільськогосподарського призначення.**Питання для самостійного опрацювання.**

1. Основні напрями земельної реформи в сільському господарстві.
2. Поняття та склад земель сільськогосподарського призначення.
3. Форми власності на землі сільськогосподарського призначення.
4. Підстави, порядок виникнення та припинення права власності та права користування земельними ділянками.

Питання для самоконтролю.

1. Що означає термін «паювання земель»?
2. Що означає фіксований сільськогосподарський податок?
3. Визначення розміру та порядок сплати сільськогосподарського податку.
4. Порядок відшкодування збитків, заподіяних власникам земель і землекористувачам.

Тема 5. Види договірних відносин сільськогосподарських товаровиробників.**Питання для самостійного опрацювання.**

1. Поняття аграрно-правового зобов'язання.
2. Поняття та зміст аграрного договору.
3. Класифікації аграрних договорів.
4. Ознаки аграрних договорів.

Питання для самоконтролю.

1. Визначте істотні умови та ознаки договору поставки.
2. Вкажіть порядок та підстави для одержання бюджетної тваринницької дотації.
3. Охарактеризуйте договір фінансового лізингу.
4. Що є предметом договору виробничо-технічного обслуговування?
5. Що являє собою технічний асистанс?

Тема 6. Юридична відповідальність за порушення аграрного законодавства.**Питання для самостійного опрацювання.**

1. Договірна і позадоговірна відповідальність у аграрному праві.
2. Підстави повної матеріальної відповідальності у аграрному праві.
3. Особливості дисциплінарної відповідальності працівників сільськогосподарських підприємств.
4. Неправомірні діяння, що суперечать нормам аграрного законодавства?

Питання для самоконтролю.

1. Дати визначення юридичної відповідальності в аграрному секторі економіки.
2. В чому сутність майнової відповідальності у аграрному праві?
3. Визначити склад адміністративного правопорушення у сфері аграрних відносин.
4. В чому сутність терміну «відшкодування втрат сільськогосподарського виробництва»?
5. На яких посадових осіб в областях та районах України покладається державний контроль за використанням і охороною земель?

Тема 7. Правове регулювання особистих селянських господарств.**Питання для самостійного опрацювання.**

1. Права та обов'язки членів особистого селянського господарства.
2. Державна підтримка особистого селянського господарства.

3. Майно, яке використовується для ведення особистого селянського господарства.
4. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування членів особистих селянських господарств.

Питання для самоконтролю.

1. Що включає в себе облік особистих селянських господарств?
2. Яким чином вирішуються спори щодо ведення особистого селянського господарства?
3. В чому сутність зайнятості членів особистих селянських господарств?
4. Дати визначення поняття особистого селянського господарства.

Тема 8. Правове становище сільськогосподарського кооперативу.

Питання для самостійного опрацювання.

1. Основні цілі сільськогосподарської кооперації.
2. Види діяльності сільськогосподарського кооперативу.
3. Протокол установчих зборів про утворення сільськогосподарського кооперативу.
4. Правила внутрішньогосподарської діяльності сільськогосподарського кооперативу.

Питання для самоконтролю.

1. Розкрити сутність вкладу члена кооперативу.
2. В чому різниця між сільськогосподарським кооперативом і сільськогосподарським кооперативним об'єднанням?
3. Проаналізувати поняття «цільовий внесок», «частка у статутному капіталі», «членський внесок».
4. Назвати суб'єктів, які можуть бути засновниками сільськогосподарського кооперативу.
5. Яку інформацію повинно містити найменування сільськогосподарського кооперативу?
6. Як називається установчий документ сільськогосподарського кооперативу та назвати його складові.

Тема 9. Правове становище фермерських господарств.

Питання для самостійного опрацювання.

1. Статус голови фермерського господарства.
2. Зміст договору (декларації) про створення сімейного фермерського господарства.
3. Приватизація земельних ділянок членами фермерських господарств.
4. Обов'язки фермерського господарства та його членів.

Питання для самоконтролю.

1. Який порядок організації фермерського господарства без статусу юридичної особи?
2. Чи є у фермерському господарстві установчі документи?
3. В чому різниця між фермерським господарством і сімейним фермерським господарством?
4. На які державні органи покладається обов'язок підтримки фермерських господарств?
5. Визначити склад земель фермерського господарства.

Тематика індивідуальних завдань.

1. Аграрне право як самостійна галузь права України: поняття, предмет та метод правового регулювання.
2. Аграрно-правові договори: поняття, види та особливості.
3. Джерела аграрного права: види та особливості.
4. Дисциплінарна відповідальність працівників державних сільськогосподарських підприємств.
5. Правовий режим земель сільськогосподарського призначення.
6. Кредитування як правовий засіб державної підтримки аграрних товаровиробників
7. Організаційно-правові форми здійснення підприємницької діяльності в аграрному секторі.
8. Особливості правового регулювання виробництва, переробки та реалізації сільськогосподарської продукції.
9. Особливості правового регулювання виробництва, переробки та реалізації сільськогосподарської продукції.
10. Перспективи розвитку аграрного права в умовах євроінтеграції.
11. Підстави настання відповідальності в аграрному праві.
12. Правове забезпечення розвитку сільських територій.
13. Правове регулювання аграрного підприємництва в Україні.
14. Правове регулювання відносин у сфері органічного сільського господарства.
15. Правовий статус суб'єктів аграрних відносин.
16. Принципи аграрного права: поняття, класифікація та значення.
17. Проблеми кодифікації аграрного законодавства.
18. Роль аграрного права у забезпеченні продовольчої безпеки.
19. Сучасні проблеми науки аграрного права.

7. ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів:

Рівень теоретичної підготовки здобувача визначається під час його усної відповіді на теоретичні питання на практичних заняттях, під час складання екзамену та оцінюється за такими критеріями:

- відповідність змісту;
- повнота та ґрунтовність викладу;
- доказовість викладу;
- термінологічна коректність.

Здобувач може отримати **5-6 балів** ("відмінно"), якщо його відповідь повністю відповідає змісту питання, усі основні проблеми визначені чітко, розкриті повністю та ґрунтовно; здобувач демонструє високий рівень доказовості

викладу матеріалу з питання та може викласти свою точку зору з проблеми, що обговорюється; здобувач досить вільно й коректно користується юридичною термінологією.

Здобувач може отримати **3-4 бали** (“добре”), якщо його відповідь в основному відповідає змісту питання, не всі основні проблеми визначені чітко, не розкриті досить повно та ґрунтовно; здобувач викладає матеріал, в основному аргументуючи методичні положення, та відчуває труднощі у викладенні своєї точки зору щодо низки проблем; здобувач в основному правильно користується юридичною термінологією, невелика кількість помилок не перешкоджає розумінню змісту викладеного.

Здобувач може отримати до **3 балів** (“задовільно”), якщо його відповідь лише частково відповідає змісту питання, основні проблеми визначені нечітко, розкриті лише частково і без належної глибини; здобувач викладає матеріал, майже не аргументуючи методичні положення, та не має своєї точки зору щодо більшості проблем; здобувач допускає значну кількість термінологічних помилок, що ускладнює розуміння змісту викладеного.

Здобувач може отримати до **2 балів** (“незадовільно”), якщо його відповідь не відповідає змісту питання, основні проблеми не визначені і не розкриті; доказовість викладу матеріалу і самостійної міркування відсутні; здобувач майже не користується юридичною термінологією.

Рівень володіння професійно-методичними вміння визначається під час виконання здобувачем практичного завдання (аналіз запропонованої практичної ситуації з точки зору застосування норм права, складання власного варіанту її вирішення) на практичних заняттях, при виконанні завдань самостійної роботи, під час складання екзамену та оцінюється за такими критеріями:

- точність та повнота виконання практичного завдання;

- обґрунтованість правового аналізу конкретної теми з точки зору їх відповідності принципам навчання, вимогам поетапного формування навичок і вмінь.

Здобувач має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументуючи їх знаннями провідних засад Конституції та інших законів України;
- вносити пропозиції щодо формування та реалізації власної освітньої траєкторії;
- на активізацію власної пізнавальної діяльності та визначення форм і методів засвоєння навчального матеріалу;
- на отримання індивідуальні консультації у викладача.

Здобувач зобов'язаний:

- відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого дирекцією розкладу, запізнення на заняття допускається тільки з поважних причин;
- приймати активну участь на аудиторних заняттях, дотримувати правил етичної поведінки, поважати думки та права інших здобувачів і викладача;
- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;
- виконати індивідуальне завдання та завдання, які винесені на самостійну роботу.
- набрати під час вивчення навчальної дисципліни не менше 35 балів.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Пропущені з поважної причини заняття дозволяється відпрацьовувати впродовж двох тижнів після завершення дії поважної причини і при наявності документа-підстави (довідки, розпорядження про індивідуальних графік відвідування тощо).

Політика щодо академічної доброчесності. Здобувачі і керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка» (Наказ Ректора № 383 від 27.12.2019 р. зі змінами і доповненнями від 23.12.2020 (<https://drive.google.com/file/d/1YOj2QK3xW-03evO8Tkg1o3ZKUAbBL-VH/view>)). У процесі навчання та при підготовці самостійної роботи, виконанні індивідуальних завдань, забороняються плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування, хабарництво.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, антропоцентризму, гуманізму, поваги до соціокультурного плюралізму.

8. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ

Назва теми	Всього балів	Практичні заняття	Самостійна робота	Індивідуальне завдання	
Змістовий модуль 1.					
Тема 1. Предмет, метод, система і джерела аграрного права.	2		2		
Тема 2. Загальна характеристика правового становища суб'єктів аграрного виробництва.	7	6	1		
Тема 3. Державно-правове регулювання сільськогосподарської діяльності.	3		3		
Змістовий модуль 2.					
Тема 4. Правовий режим земель сільськогосподарського призначення	3		3		
Тема 5. Види договірних відносин сільськогосподарських товаровиробників.	4		4		
Тема 6. Юридична відповідальність за порушення аграрного законодавства	7	6	1		

Змістовий модуль 3.					
Тема 7. Правове регулювання особистого селянського господарства.	8	6	2		
Тема 8. Правове становище сільськогосподарського кооперативу.	8	6	2		
Тема 9. Правове становище фермерського та сімейного фермерського господарства.	8	6	2		
Загалом	60	30	20	10	
Залік	40				
Усього	100				

Очна форма навчання.

Вид навчальної діяльності	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Робота на практичному занятті	5	6	До 30
Самостійна робота			До 20
ІНДЗ	1		До 10
Залік	1	40	До 40
Разом			До 100

Заочна форма навчання.

Вид навчальної діяльності	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Відпрацювання лекційного матеріалу	3	5	До 15
Робота на практичному занятті	1	1	До 20
ІНДЗ	1		До 25
Залік	1	40	До 40
Разом			До 100

9. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
83–89	B	добре	
75–82	C		
68–74	D		
60–68	E	задовільно	
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

1. Види адміністративних стягнень за аграрні правопорушення.
2. Види державного (комунального) сільськогосподарського підприємства.
3. Види і характерні ознаки аграрних правовідносин.
4. Дайте визначення поняттю і класифікації джерел аграрного права.
5. Державна аграрна політика її основні цілі.
6. Дисциплінарна відповідальність членів сільськогосподарських організацій і осіб, що працюють за трудовими договорами.
7. Елементи аграрного злочину.
8. Загальні засади створення і державної реєстрації сільськогосподарських виробників.
9. Класифікація сільськогосподарські підприємства залежно від способу утворення та формування.
10. Класифікація сільськогосподарські підприємства залежно від форм власності.

11. Навести перелік об'єктів аграрних правопорушень.
12. Навести перелік та суб'єктів, яким забороняється набуття права власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення.
13. Навести перелік та суб'єктів, які мають право набувати право власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення.
14. Ознаки земельних ділянок сільськогосподарського призначення.
15. Охарактеризувати організації та установи, які здійснюють функції організаційно-управлінського та матеріально-технічного забезпечення аграрної політики.
16. Підстави адміністративної відповідальності за аграрні правопорушення.
17. Підстави відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам.
18. Поняття і склад земель сільськогосподарського призначення.
19. Поняття та юридичні ознаки фермерського господарства.
20. Порядок створення та державної реєстрації фермерського господарства.
21. Права та обов'язки членів фермерського господарства.
22. Припинення права власності на земельну ділянку.
23. Проаналізувати зміст понять рілля, багаторічні насадження, сіножаті, сінокоси, пасовища, перелоги, особливо цінні землі.
24. Проаналізувати поняття виробник харчової продукції, переробник харчової продукції, постачальник харчової продукції, продавець харчової продукції.
25. Проаналізувати склад злочину, передбаченого статтею 197-1 Кримінального кодексу України «Самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво».
26. Проаналізувати склад злочину, передбаченого статтею 239 Кримінального кодексу України «Забруднення або псування земель».
27. Проаналізувати склад злочину, передбаченого статтею 254 Кримінального кодексу України «Безгосподарське використання земель».
28. Розкрийте зміст і види суб'єктів аграрного права.
29. Розкрийте зміст і предмет аграрного права.
30. Розкрийте зміст і складові системи аграрного права.
31. Розкрийте зміст методів регулювання в аграрному праві.
32. Розкрийте зміст принципів аграрного права.
33. Суб'єкти, які уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення у сфері аграрних відносин.
34. Поняття, ознаки особистого селянського господарства.
35. Роль особистого селянського господарства у розвитку зеленого сільського туризму.
36. Склад майна особистого селянського господарства.
37. Права та обов'язки членів особистого селянського господарства.
38. Державна підтримка особистих селянських господарств.
39. Поняття, ознаки сільськогосподарського кооперативу.
40. Види та принципи діяльності сільськогосподарських кооперативів.
41. Правовий режим майна сільськогосподарського кооперативу.
42. Припинення сільськогосподарського кооперативу.
43. Принципи державної регулятивної діяльності в сільському господарстві.
44. Форми державної регулятивної діяльності в сільському господарстві.
45. Методи державної регулятивної діяльності в сільському господарстві.
46. Система та правове становище органів, що здійснюють державну регулятивну діяльність у сільському господарстві.
47. Поняття та ознаки аграрно-правового договору.
48. Класифікація аграрно-правових договорів.
49. Проаналізувати договір контрактації.
50. Проаналізувати договір купівля-продаж сільськогосподарської продукції.
51. Дати характеристику договору оренди земельної ділянки сільськогосподарського призначення.
52. Провести аналіз підрядного договору на виконання ремонтних робіт сільськогосподарської техніки.
53. Розкрити зміст засновницького договору сільськогосподарського кооперативу.
54. Охарактеризувати види кримінальних стягнень за аграрні злочини.
55. Дисциплінарні стягнення за порушення трудової дисципліни в ході сільськогосподарської діяльності.

11. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Плани практичних занять.

Завдання для самостійного опрацювання.

Тематика ІНДЗ.

Перелік питань для підсумкового контролю знань.

12. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Основні нормативно-правові акти:

1. Водний кодекс: Закон України від 06.06.1995р. № 213/95-ВР // *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 24. Ст.189
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV // *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18-22. Ст. 144.

3. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III // *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3-4. Ст. 27.
4. Кодекс законів про працю України: Закон УРСР від 10.12.1971р. № 322-VIII. База даних "Законодавство України". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/322-08>
5. Кодекс про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X // *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. додаток до № 51. Ст. 1122.
6. Кодекс про надра: Закон України від 27.07.1994р. № 132/94-BP // *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 36. Ст.340.
7. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 р. № 2597-VIII // *Відомості Верховної Ради України*. 2019. 19. Ст. 74.
8. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-BP // *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
9. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001р. №2341-III // *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.
10. Методика визначення розміру шкоди, заподіяної внаслідок самовільного зайняття земельних ділянок, використання земельних ділянок не за цільовим призначенням, зняття ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) без спеціального дозволу: постанова Кабінету Міністрів України від 25.07.2007р. № 963. Урядовий веб-портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/86951939>
11. Питання маркування сільськогосподарських товарів, вироблених із застосуванням генетично модифікованих організмів: постанова Кабінету Міністрів України від 12.11.2007р. № 1330. База даних "Законодавство України". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1330-2007-%D0%BF#Text>
12. План заходів щодо державної підтримки розвитку сільського туризму на 2006-2010 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.07.2006р. № 373-р. База даних "Законодавство України". URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/373-2006-%D1%80#Text>
13. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI // *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13-17. Ст. 112.
14. Положення про Аграрний фонд: Постанова Кабінету Міністрів України від 14.09.2016 р. № 627. // *Офіційний вісник України*. 2016. № 75. Ст. 2508.
15. Положення про Зелену книгу України: постанова Кабінету Міністрів України від 29.08.2002р. № 1286 // *Офіційний вісник України*. 2002. № 36. Ст. 1692.
16. Порядок надання статусу спеціальної зони з виробництва сировини, що використовується для виготовлення продуктів дитячого та дієтичного харчування: постанова Кабінету Міністрів України від 03.10.2007р. № 1195. Урядовий веб-портал. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npras/94014498>
17. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III // *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 5-6. Ст. 30.
18. Про ветеринарну медицину: Закон України від 15.11.2001р. № 2498-XII // *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 36. Ст.531.
19. Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань: Закон України від 22.11.1996р. № 543/96-BP // *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 5. Ст. 28.
20. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення законодавства України у сфері забезпечення дитячим харчуванням у відповідність з вимогами законодавства Європейського Союзу: Закон України від 21.10.2021р. № 1822-IX. База даних "Законодавство України". URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1822-20#n165>
21. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24.06.2004 р. № 1877-IV. // *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 49. Ст. 527.
22. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 р. №755-IV // *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 31-32. Ст.263.
23. Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів: Закон України від 31.05.2007 р. № 1103-V. // *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 35. Ст.484.
24. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19.06. 2003р. № 963-IV // *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 39. Ст.350.
25. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012р. № 5067-VI. База даних "Законодавство України". URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>
26. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11.09.2003р. № 1160-IV // *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 9. Ст. 79.
27. Про затвердження Концепції комплексної програми підтримки розвитку українського села на 2006-2010 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.12.2005 р. № 536-р. База даних "Законодавство України". URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/536-2005-%D1%80#Text>
28. Про затвердження Методики визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства: наказ Мінприроди України від 27.10.1997р. № 171. База даних "Законодавство України". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0285-98#Text>
29. Про затвердження Порядку обліку особистих селянських господарств сільськими, селищними та міськими радами: наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 14.04.2017 р. № 572. // *Офіційний вісник України*. 2017. № 42. Ст. 1313.
30. Про затвердження порядку утворення державної холдингової компанії: постанова Кабінету Міністрів країни від 22 серпня 2012 р. № 773. База даних "Законодавство України". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/773-2012-%D0%BF#Text>

31. Про затвердження примірного статуту державного підприємства, віднесеного до сфери управління Мінагрополітики: Наказ Міністерства Аграрної політики України від 11.12.2008р. № 826. База даних "Законодавство України". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/card/v0826555-08>
32. Про захист прав споживачів: Закон України від 01.12.2005 р. № 1023-XII. База даних "Законодавство України". URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>
33. Про захист рослин: Закон України від 14.10.1998р. № 180-XIV // *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 50-51. Ст. 310.
34. Про заходи щодо подальшого розвитку садівництва та городництва: Указ Президента України від 23.09.1999р. № 1204. База даних "Законодавство України". URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1204/99#Text>
35. Про колективне сільськогосподарське підприємство: Закон України від 14.02.1992 р. № 2114-XII. // *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 20. Ст. 27.
36. Про кредитні спілки: Закон України від 20.12.2001 р. № 2908-III. // *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 15. Ст. 101.
37. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України 21.05.1997р. № 280/97-ВР. // *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст.170.
38. Про меліорацію земель: Закон України від 14.01.2000р. № 1389-XIV // *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 11. Ст.90.
39. Про насіння і садивний матеріал: Закон України 26.12.2002р. № 411-IV. // *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 13. Ст.92.
40. Про охорону атмосферного повітря: Закон України від 16.10.992р. № 2707-XII // *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 50. Ст.678.
41. Про оренду землі: Закон України від 06.10.1998 р. № 161-XIV. // *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 46-47. Ст. 280.
42. Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні: Закон України від 16.12.1993р. № 3721-XII. База даних "Законодавство України". URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3721-12#Text>
43. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15.05.2003 р. № 742-IV. // *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 29. Ст. 232.
44. Про особливості страхування сільськогосподарської продукції: Закон України від 09.02.2012 р. № 4391-VI. // *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 41. Ст. 491.
45. Про охорону земель: Закон України від 19.06.2003р. № 962-IV // *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 39. Ст.349.
46. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991р. № 1264-XII. // *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41. Ст. 546.
47. Про охорону прав на сорти рослин: Закон України від 21.04.1993р. № 3116-XII. // *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 21. Ст.218.
48. Про пестициди і агрохімікати: Закон України від 02.03.1955р. № 86/95-ВР // *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 14. Ст.91.
49. Про племінну справу у тваринництві: Закон України 15.12.1993р. № 3691- XII. // *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 2. Ст.7.
50. Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв): Закон України від 05.06.2003 р. № 899-IV. База даних "Законодавство України". URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/899-15#Text>
51. Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві: Закон України від 17.10.1990р. № 400-XII // *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1990. № 45. Ст.602.
52. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 16.01.2003р. № 3715-VI. База даних "Законодавство України". URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#Text>
53. Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них: Закон України від 06.02. 2003р. № 486-IV // *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 15. Ст.107.
54. Про рослинний світ: Закон України від 09.04.1999р. № 591-XIV // *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 22-23. Ст.198.
55. Про сільськогосподарський перепис: Закон України від 23.09.2008 р. № 575-VI. // *Відомості Верховної Ради України*. 2009. № 9. Ст. 115.
56. Про сільськогосподарську дорадчу діяльність: Закон України від 17.06.2004 р. № 1807-IV. // *Відомості Верховної Ради України*. 2004, № 38. Ст. 470.
57. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 21.07.2020 р. № 819-IX. // *Офіційний вісник України*. 2020. № 67. Ст. 2150.
58. Про стандартизацію: Закон України від 17.05.2001р. № 1315-VII. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18#Text>
59. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР. // *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 18. Ст. 78.
60. Про тваринний світ: Закон України від 13.12.2001р. № 2894-III // *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 14. Ст.97.
61. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 р. № 973-IV. // *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 45. Ст. 363.
62. Про фіксований сільськогосподарський податок: Закон України від 17.06.2004 р. № 1807-IV. // *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 38. Ст. 470.

63. Про фінансовий лізинг: Закон України від 16.12.1997 р. № 723/97-ВР. // *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 16. Ст. 68.
64. Про холдингові компанії в Україні: Закон України від 15.03.2006р. № 3528-IV. // *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 34. Ст. 291.
65. Про Червону книгу України: Закон України від 07.02.2002р. № 3055-III // *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 30. Ст.20.
66. Про якість та безпеку харчових продуктів та продовольчої сировини: Закон України від 06.09.2005р. № 2809-IV. База даних "Законодавство України". URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2809-15#Text>
67. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. // *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356.

Основні джерела:

68. Аграрне право. навч. посібник / За ред. Курмана Т.В. Харків : Право, 2024. 472 с.
69. Аграрне право України: навч. посібн. / За ред. Пашенка О.М. Одеса: ОДУВС, 2022. 206 с.
70. Долинська М. С., Заболотна Н. Я., Марич Х. М. Аграрне право: навч. посібник. Львів: Навчально-науковий інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 2020. 252 с.
71. Аграрне право : підручник / За ред. А. М. Статівки. Вид. 2-ге, змін. Харків : Право, 2021. 416 с.
72. Татарчук І., Дяків Т. Аграрне право України: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2021. 244с.
73. Корнієнко В. М., Корнієнко Г. С., Кульчій І. М. та ін. Аграрне право: підручник (2-ге вид., змін.). Харків : Право, 2019. 416 с.
74. Аграрне право України : навч. посібник / За ред. Т. Є. Харитонової, І. І. Караката. Одеса : Юридична література, 2017. 436 с.
75. Гасцька-Колотило Я.З., Ільків Н.В. Аграрне право України: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2015. 548с.
76. Аграрне право : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / За ред. В. П. Жушмана та А. М. Статівки. Харків : Право, 2010. 296 с.
77. Корнієнко В. М., Корнієнко Г. С., Кульчій І. М. та ін. Аграрне право: посібник для підготов. до іспиту. Харків : Право, 2016. 154 с.
78. Харитонova Т. Є., Каракаш І. І., Григор'єва Х. А. Аграрне право України: навч. посібник. Одеса : Юридична література, 2017. 436 с.
79. Шульга М. В., Носік В. В., Кулинич П. Ф. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Харків: Право, 2019. Т. 16. 696 с.
80. Гафурова О. В. Карантин тварин. Велика українська юридична енциклопедія: у 20-и т. Харків : Право, 2019. Т. 16. С. 318-320.
81. Уркевич В. Ю., Шульга М. В. Державна аграрна політика України: проблеми правового забезпечення: монографія. Київ : Видавець О. М. Ешке, 2014. 260 с.
82. Курман Т. В. Державна аграрна політика України як категорія аграрного права. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. № 6(2). С. 17-20.
83. Лисяк О. І. Проблеми удосконалення аграрного законодавства: шляхи вирішення: 3б. наук. пр. ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. 2017. № 26. С. 70-75.
84. Самсонова Я. О., Федюк В. В. Правове забезпечення діяльності аграрних холдингів в Україні: історичний аспект та проблеми сучасного стану. *Право і суспільство*. 2020. № 2(2). С. 18-24.

Допоміжні джерела:

85. Бакай Ю. Ю., Тітова В. І. Проблеми та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 11. С. 324-327.
86. Барабаш А. Г. Особливості державної підтримки лізингових відносин у сфері АПК та її вплив на економіко-правову сутність лізингу. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 3. С. 62-67.
87. Барабаш А. Г. Правова форма фермерського господарства. *Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. 2019. № 3(52). С. 122-128.
88. Барабаш А. Г., Шпомер А. І. Підстави та порядок набуття земельних ділянок сільськогосподарським кооперативом. *Актуальні проблеми юридичної науки та практики*. Чернівці : ЧНТУ, 2018. С. 25-29.
89. Бахуринська М. М. Особливості аграрно-правової відповідальності як інституту аграрного права. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2014. № 4. С. 109-115.
90. Благута Р. І., Долинська М. С, Туркот О. А. Проблематика становлення інституту банкрутства фермерських господарств. *Соціальноправові студії*. 2019. № 2(4). С. 73-81.
91. Брінцов А. І. Кодифікація аграрного законодавства України: конституційний аспект. *Часопис Київського університету права*. 2017. № 3. С. 227-230.
92. Шульга М. В., Носік В. В., Кулинич П. Ф. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Харків: Право, 2019. Т. 16. 696 с.
93. Гафурова О. В. Карантин тварин. Велика українська юридична енциклопедія: у 20-и т. Харків : Право, 2019. Т. 16. С. 318-320.
94. Гафурова О. В. Проблеми правового регулювання аграрних трудових відносин. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 4. С. 272-275.
95. Григор'єва Х. А. Законодавство про сільськогосподарську кооперацію: наслідки «корпоративної ін'єкції». *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 10. С. 73-77.
96. Григор'єва Х. А. Підтримка сільськогосподарської кооперації в Україні: питання правового забезпечення. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 3. С. 288-292.

97. Гуцол Р. І. Специфіка трансформацій організаційно-правової форми акціонерних товариств у сільському господарстві України: правові засади. *Правове регулювання економіки*. 2019. № 18. С. 153-164.
98. Уркевич В. Ю., Шульга М. В. Державна аграрна політика України: проблеми правового забезпечення: монографія. Київ : Видавець О. М. Ешке, 2014. 260 с.
99. Долинська М. С. До питання розширення видів принципів аграрного права. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 3. С. 179-182.
100. Долинська М. С. До питання розширення кола суб'єктів агровиробництва в Україні. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні*: матер. регіон. наук.-практ. конф. (м. Львів, 15 грудня 2017 р.). Львів : ЛьвДУВС, 2017. С. 160-163.
101. Домбровський С. Ф. Особливості дисциплінарної відповідальності працівників сільськогосподарських підприємств кооперативного типу та фермерських господарств. *Університетські наукові записки*. 2016. № 3. С. 151-164.
102. Дуюнова Т. В. Види юридичної відповідальності за порушення аграрного законодавства. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2016. № 173. С. 26-31.
103. Єрмоленко В. М. Підзаконні акти Верховної Ради України як джерело аграрного права. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. 2014. № 197(2). С. 29-35.
104. Зіновчук В. В. Принципи кооперації: вчора, сьогодні, ... завтра. Кооперативні читання: 2019 рік: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Житомир, 7 червня 2019 р.). Житомир : ЖНАЕУ, 2019. С. 6-15.
105. Коваленко Т. Об'єктивні передумови формування аграрного права України. *Історико-правовий часопис*. 2015. № 1. С. 80-84.
106. Ковальчук І. В., Курчин О. Г. Зарубіжний досвід правового регулювання інвестиційної діяльності в аграрному секторі економіки. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 9. С. 112-114.
107. Костенко С. О. Трансформація предмету аграрного права. *Правова держава*. 2017. № 28. С. 290-295.
108. Курило В. І., Гаєвець М. В. До питання правового регулювання відносин у сфері діяльності особистих селянських господарств в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. № 3. С. 59-63.
109. Курман Т. В. Державна аграрна політика України як категорія аграрного права. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. № 6(2). С. 17-20.
110. Лисяк О. І. Проблеми удосконалення аграрного законодавства: шляхи вирішення: 36. наук. пр. ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. 2017. № 26. С. 70-75.
111. Лушпаєв С. О. Розвиток законодавства України про сімейне фермерське господарство. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 1. С. 204-207.
112. Марич Х. М. Договір контрактації сільськогосподарської продукції. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 3 (241). С. 87-92.
113. Марич Х. М. Поняття, особливості та види договорів в агропромисловому комплексі. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2015. № 813. С. 324-330.
114. Мовчан Р. О. Кваліфікуючі ознаки самовільного зайняття земельної ділянки та самовільного будівництва: проблеми конструювання та шляхи вдосконалення законодавства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 7. С. 326-329.
115. Паславська О. Я. Особливості правового режиму земельних ділянок особистих селянських господарств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія право*. 2016. № 38(1). С. 119-122.
116. Покальчук М. Ю., Каракой Т. С. Правові аспекти діяльності агрохолдингів в Україні поряд з іншими типами сільськогосподарських підприємств. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 4. С. 214-216.
117. Покальчук М. Ю., Чорна В. В. Правові проблеми розвитку сільськогосподарської кооперації в умовах європейської інтеграції. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 10. С. 340-342.
118. Самаріна С. В. Правова регламентація процедури створення аграрних холдингів в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 6. С. 175-177.
119. Самсонова Я. О., Федюк В. В. Правове забезпечення діяльності аграрних холдингів в Україні: історичний аспект та проблеми сучасного стану. *Право і суспільство*. 2020. № 2(2). С. 18-24.
120. Чабаненко М. М. Системно-функціональна характеристика принципів аграрного права. *Науковий вісник Дніпропетровського університету внутрішніх справ*. 2014. № 1. С. 124-130.

Інтернет-ресурси.

- Офіційний веб-портал Верховної Ради України - <http://rada.gov.ua/> 26
Офіційний веб-портал Президента України - <http://www.president.gov.ua>
Офіційний веб-портал Кабінету Міністрів України - <http://www.kmu.gov.ua>
Єдиний державний реєстр судових рішень - <http://www.reyestr.court.gov.ua/>
Офіційний веб-портал Міністерства юстиції України - <https://minjust.gov.ua/>
Офіційний веб-портал Міністерства аграрної політики та продовольства України - <https://minagro.gov.ua/ua>
Офіційний веб-портал Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів - <https://dpss.gov.ua/>
Офіційний веб-портал Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру - <https://land.gov.ua/>
Офіційний веб-портал Асоціації фермерів та приватних землевласників України - <http://www.farmer.co.ua/ua/>
Офіційний веб-портал Федерації органічного руху України - <http://organic.com.ua/>
Офіційний веб-портал НБУ ім. В.І. Вернадського - <http://www.nbuv.gov.ua/>
Офіційний веб-портал Національної парламентської бібліотеки України - <http://nplu.org/>

